

it: vroeg rijp
echt onrijp-
el van vroeg-
verstandige
ngare in de
herkennen.
niet zooveel
eens even,
wanneer in
jeugdorga-
af en toe
iets ongaars
stuk wel ge-
die heel veel
eigen kring
heerlijk „er
t ijer.

waar hebben
mensen, om
n eigen blad,
hebben met

zij, ook in
jonge men-
beteren kan
en getrokken.
eldt het, dat
dig is.

insel, dat tot

worden geleid
een deel zou
elijk nog wei-
en. Ons volk
ieder gerefor-
rouwen; maar
onrijpe jonge
ten artikelen,
eenigszins ter
over dingen,
n vooral din-
zigen beginsel
il bedenkelijk.

g dat geschrijf
ieuwe banen.

gen zoo door-
en niet wach-
at als vanzelf
voortgebracht.
ange vruchten
n een andere

zou het uit-
ng verdienen

de feiten. Ook
apologie. Op
r aangevoerde
ik er zeker van,
e nadrukkelijke
ing wekken zal
omen.

hoe het Chris-
ok door dezen
en in het haar,
moet vinden tus-
woordvoerder:
te richting....
ond: ik heb het

or, als men zich
die indertijd
wist, hoe hij de
ten moest voor-

ens een adver-
en aangeboden,

zich de zaak
eze verder:

kerken hebben
sefstoel gezeten.
anden en een
e stof gevonden
moede de Geref.
t, maar ook die

richting is de
stische richting
-gereformeerde

in docent. Lees
lt, nummer, dat
es de recensie
anonymi inzake
van collega's
van Apeldoorn,
Wisse, en ge-
le Geref. kerken
it. Dat de man
t de geest in de
t de opvoeding
les, uit Kuyper
ns, dat hier de
rstaat onder de
maar tegen de
Dan moet ge
meerdere mensch

in gereformeerd
nden.

in den vervolge achter de namen van de medewer-
kers aan sommige bladen de levensjaren van die
medewerkers te vermelden. Almede het „vak“,
waarin ze pogen uit te munten. Meteen gaf dat
dan over eenige jaren gelegenheid tot een feestje:
stel u voor, welk een sensatie, wanneer een uit-
gever kon adverteeren: „belangrijk nummer: onze
vier jongste medewerkers zijn samen honderd jaar“.
Doch scherts terzijde.

Het wil me inderdaad voorkomen, dat we niet
moeten meedoen aan de neiging, die er is in onzen
tijd, om de jeugd ook te vergoden door ze de taak
van leiders te geven. Waarlijk er wordt al genoeg
voor de jeugd gedaan.

En wanneer er dan jonge mensen zijn, die
in zich voelen de kracht en de roeping om voor
ons volk iets te zijn, en Gode zij dank, we weten,
dat er zijn, van wie heel veel mag worden ver-
wacht, — och we zouden ze willen vragen: beste
vrienden, weest wijs, en laat u er niet toe brengen
na reeds u aan te dienen als leiders. Ge hebt
later berouw, omdat ge te vroeg begonnen zijt.
Laat de kostelijke vrucht, die ge bij uzelf groeien
ziet, nog wat rijpen. We kunnen toch verbeiden
onzen tijd. God zal op Zijn tijd ieder, die wat
heeft wel roepen te geven, wat hij heeft. Maar dan
zullen we de beginselen, die aan alle gereformeer-
den lief zijn ook dóór en dóór kennen moeten.
Niet maar een hoofd vol wijsheid hebben — maar
ook een hart vol liefde voor heilige goederen.

En dan zal ook er orde zijn in ons denken.
Er zijn vrij goed gemeubileerde bovenkamers,
waarin echter geen enkel meubel op zijn plaats
staat.

De ordenende taak komt ook voor een goed deel
voor rekening van de kracht en den invloed van
een beginsel.

Laten we toch steeds onze kalmte bewaren.

Laten we beiden onzen tijd.

Want anders zou het wel eens kunnen zijn,
dat we wat al te onvoorzichtig omgingen met heilige
dingen.

En bij de porceleinkast past voorzichtigheid.

Maar bij de zaken van het koninkrijk God past
heilige voorzichtigheid.

J. W.

Dankbaar.

De vergadering van „Patrimonium“, die verle-
den week te Amsterdam werd gehouden heeft een
wijs besluit genomen.

Men weef, hoezeer we ons interesseerden voor
het vraagstuk van de voorlichting inzake de be-
roepskeuze.

Gelukkig is er besloten een commissie te be-

Janus, zegt docent v. d. Schuit, is der Gereformeerden
prototype. Lees hem weer:

„De oudheid meldt, dat er onder de Romeinen een
godheid was, die twee aangezichten had. De Geref.
Kerken gelijken wel wat op hem, waar zij naar beide
partijen heenzien en beiden beginselen ruimte heb-
ben gegeven“ (162).

U begrijpt, dat het weer loopt over de beide „begin-
selen“, waarover in Utrecht 1905 heel vreedzaam en heel
vruchtbaar is gewisseld van gedachten.

Maar als dan de Romeinsche god Janus de klandizie
der gereformeerden heeft, dan vragen wij: is hier ook
geen turen naar twee kanten?

Ik zie kans, uit de geschriften van docent v. d. Schuit
uitspraken bij de vleet te halen, waarin hij klaagt, dat de
Kuyperiaansche richting in de Gereformeerde kerken
overheerscht. Hij zal me niet uitdagen, want hij weet het
natuurlijk heel goed. Maar nu zegt hij: strijden tegen de
Kuyperiaansche richting is nog niet strijden tegen de
Geref. kerken. Janus? Ja, Janus!

In 1919 schreef de docent, toen nog niet tot dat ambt
zeropen: „Het beginsel (van doop op veronderstelde
wedergeboorte, enz.) wordt altijd in de Geref. kerken toe-
gelaten, en al schreeuwt de A-partij ook nog zoo stout:
„de kerk leert het niet“, dan blijkt dit in de
praktijk een wasse(n) neus te zijn“.

Maar in 1926 laat de zelfde man, gevraagd, te zeggen,
wie hij bedoelt met de „neocalvinistische of Kuyperiaan-
sche richting“ zich ontvallen, maar dan niet zonder ern-
stige nadenken: „Wanneer we dus in de verdeling van
ons onderwerp onderscheid hebben gemaakt tusschen
de Kuyperiaansche richting en de Schriftuurlijk-Confes-
sionele richting, dan mogen we ons vleien, dat we nog
vleien IN de Gereformeerde Kerken aan onze zijde
houden“.

Met andere woorden: de docent vleit zich, dat het roe-
pen van de mannen, die het met hem eens zijn, nog geen
wassen neus is.

Zelfs schijnen ze aan de winnende hand te zijn: want
in 1919 liet men ze maar roepen, en de christelijk-
gereformeerde man klaagde daarover een boek vol; maar
heden, 7 jaar daarna, vleit hij zich, dat het met velen
nog al gaat.

Janus. Ja, een offerje aan Janus. Twee aangezichten.
En twee neuzen. Een wasse(n) neus. En een echte.

En dan staat daartegenover het feit: dat in „De Wek-
ker“ X de rede van docent v. d. S. aanbeveelt, omdat in
die Geref. kerken Kuyper heelemaal het terrein veroverd
heeft. En voorts, dat docent v. d. S. op bl. 1 van zijn
aanvullingsbrochure zich beroept op „De Wachter“, die
hem gunstig recenseerde, dat hij voorts de Wachter-
mannen prijst als de getrouwen, maar dat inmiddels
de Dalem, die in „De Wachter“ schrijft, zijn rede heeft
veroordeeld op niet zoo heel zachte wijze; en dat de
recensent in „De Wachter“ heeft verzekerd, dat de neo-
calvinistische richting in onze kerken niet meer bestond.
En opinie waartegen dan weer te velde getrokken wordt
door den gerecenseerde, doc. v. d. S.

Begrijpt U er iets meer van, dan het Janische?

Ik niet.

noemen, om de zaak nog nader te onderzoeken.
Dat is de eerste stap op den goeden weg.

Vergissen we ons niet, dan zal er nu ook contact
gezocht worden met de Christelijke Psychologische
Centrale voor School en Beroep.

Nog een stap vooruit.

Zoo moeten we komen, waar we zeker zijn van
slagen.

We konden trouwens van de wijze mannen van
„Patrimonium“ ook niet anders verwachten dan
een dergelijk besluit.

Nu aan den arbeid, mannen broeders.

De zaak is er ongetwijfeld belangrijk genoeg voor.

En gij hebt er belang bij, dat het in orde komt.

Speciaal om uw kinderen.

Onze saamleving heeft er belang bij.

En, waar op die wijze ieder het beste tot zijn
recht komt, en het beste zijn gaven kan gebruiken,
heeft ook Gods koninkrijk er belang bij.

J. W.

LITERATUUR EN KUNST.

„Het goed van Cronaert“. (H. Kuyper—v. Oordt).

Mevrouw Kuyper—Van Oordt, schrijfster van ver-
schillende tijdschrift-schetsen en eenige novellen,
heeft niet lang geleden een nieuw boek het licht
doen zien¹⁾ „Het goed van Cronaert“.

Zonder aan de waarde van de vorige geschriften
te kort te doen, geloof ik te mogen zeggen, dat dit
nieuwste werk het andere overtreft en in z'n in-
houd, en in z'n vorm: de inhoud is fijn als een
pastel-teekening en de vorm zuiver en harmonieus
als de ineenvloeiing van zachte kleuren.

Het boek — een roman, al is er geen roman-
gebeuren — vertoont eenige overeenkomst met de
bekende verhalen van L. E. en Ignatia Lubeley.
Als zoodikwijls in de aantrekkelijke historieromans
van deze beide Schrijfsters is hier een oud huis
met z'n bewoners het middelpunt en vormt het
leven-van-allen-dag, zooals het in en rondom dat
oude huis zich afspeelt, de kern van het verhaal.

We worden binnengeleid in een statige patri-
ciërswooning, groot en ruim, met haar uitgestrekte
hof, den moestuin, de stallen, de dienstwonin-
gen, het erfgoed van de familie Cronaert. „Vijver-
lust“, zoo heet het huis, ligt aan de Langehaven,
midden in de zich uitbreidende stad. Maar Grego-
rius Cronaert, de bewoner, houdt met echten patri-
ciërstrots het geheele complex vrij van iederen in-
vloed van buiten. 't Moet blijven, zooals het was,
uiterlijk en innerlijk, groot, massaal, welsprekende

¹⁾ bij de Hollandia Drukkerij te Baarn.

Natuurlijk denk ik niet aan oneerlijkheid; maar wel
aan verlegenheid. Is het dat niet, dan is het geval ernstig.
Maar in elk geval zeggen we toch, dat van iemand,
die zoo weinig zichzelf getrouw blijft, het niet al te zwaar
opgenomen moet worden, als hij durft zeggen, dat er in
de Geref. kerken nog wel van die getrouwen zijn; en dat
men wat in die kerken geleerd wordt, nog niet als de
leer dezer kerken mag aanmerken... om dan te ver-
volgen met het „schriftuurlijk-confessioneele“ zinnetje:

„Wij weten immers allen het onderscheid tusschen
in de kerk en van de kerk.“

Dit is het zinnetje, waarmee de echte leden der kerk
worden onderscheiden van de hypocrieten. — Pauze. —

Docent v. d. Schuit schrijft nu:

„Ik stem toe: wanneer Dr Kuyper's gevoelens
omtrent de sluimerende wedergeboorte in den godde-
looze de leer der Gereformeerde Kerken is, voorwaar,
dan had ik geen recht om van een Kuyperiaansche
richting te gewagen.“

Welnu, docent v. d. S. leze nog eens, wat X schreef in
„De Waker“ (15 Jan.):

„Deze Kuyperiaansche theologische opvattingen zijn
sterk ingeburgerd in de Geref. kerken en kringen,
zoodat men... veelal zijn paedagogiek en
kerkelijk leven erop geconstrueerd
heeft... De geest is die van Kuyper.“

Ook gedente hij aan de dagen van de morphine-
lezings van ds G. Wisse. En dan zal hij verstaan, dat ik
X zou kunnen danken. Want hij hielp mij, omdat nu
volgens X de voorwaarde vervuld is, die docent v. d. S.
moet nopen tot de erkenning, dat hij niet had mogen
spreken van de Kuyperiaansche richting tout court, zon-
der wetenschappelijke nadere onderscheiding. Ik ben
het met X eens, hoewel op heel andere gronden.

Ik weet het wel, dat hier aanstonds bij den lezer twee
gedachten naar boven komen.

De eerste is de verzuhting, dat wij hier toch worden
beziggehouden met antiquiteiten. Dingen, die allang uit
het debat verdwenen zijn en waarvoor veel andere kwe-
sties in de plaats getreden zijn, worden hier, als waren ze
kersversch, weer voor den dag gehaald.

Maar men vergeet niet, dat heel dikwijls de vragen
van morgen zich weer bewegen om de grondkwes-
ties, welke gister aan de orde kwamen. En voorts, dat doc.
v. d. S. met de zijnen een antwoord verdient, als wij nog
werkelijk iets meenen van onze erkenning, dat de ver-
eeniging van alles wat gereformeerd denkt, toch moet
begeerd blijven. Hijzelf wijst trouwens daar ook op.

De tweede gedachte, die ik bij meer dan één lezer ver-
onderstel is die der verwondering, hoe het mogelijk is,
dat zoo heen en weer geredeneerd wordt door iemand,
die toch wel weten zal, wat in zijn eigen geschriften en in
de kolommen van zijn eigen blad staat.

Wij antwoorden daarop: dat dit alles zielkundig vol-
komen te verstaan is. Ik weet wel, dat zoo iets te zeg-
gen in den regel niet airbaar is; men doet wat vaderlijk
en wat wijsneuzig, als men zoo spreekt.

getuige van vroegeren rijkdom en glorie. Zoover
zelfs trekt hij deze gedragslijn door, dat, als z'n
buurman Bakker Verschure een hem behoorend
stuk land achter het goed van Cronaert verkoopt
aan een bouwonderneming, hij met dezen brouilleert.
En het uitzicht uit de nieuwe volkswoningen op
zijn tuin neemt hij weg door den aanplant van hoog-
en breedgroeiende boomen. Het familiegoed is hem
alles, daar leeft hij voor, daar wijdt hij z'n zorgen
en z'n gedachten aan; 't is voor hem de inhoud
en de beteekenis van den familienaam.

In dit typisch patriciërsmilieu, met Gregorius
Cronaert als den vertegenwoordiger van een uit-
stervend regentengeslacht als middelpunt, komen
we binnen met een jong nichtje, Jacoba, die op
verjaardagen en nieuwjaarsrecepties haar kinder-
lijke gelukwensen, plichtmatig en in de vormen,
zooals dat bij het 19e eeuwse loven behoorde,
aan „neef Gregorius“ komt aanbieden. En in de
analyse van haar gedachten, haar overleggingen
van alles wat ze ziet in en rond het deftige huis,
wordt ons de sfeer geteekend van de statie-volle
kamers, het geslachten-oude meubilair, 't veelvul-
dige porcelein en kristal, alles erfgoed als het an-
dere, de tuinen, de stallen, de sfeer ook van de
mensen, die er wonen.

De beschrijving, tot in bijzonderheden, van heel
deze omgeving is in 't eerste gedeelte van het boek
de hoofdzaak. Maar die beschrijving is zoo fijn
van kleur, zoo precies gehouden in den toon, die
in zoodanige entourage moet hebben geheerscht,
dat 't geheel wordt als een schilderstuk, afgewerkt
tot in details en in al z'n onderdeelen met dezelfde
liefde verzorgd. En te meer weet de Schrijfster
dit te doen spreken, doordat ze het bewonderende,
alles-opmerkende meisje, met haar kindergedachten
en kinder-belangstelling steeds de tusschenpersoon
doet zijn tusschen den lezer en wat deze moet
zien.

Uit alles is echter duidelijk, dat de bloeitijd van
de familie Cronaert, en ook die van het erfgoed
voorbij is. Er ligt iets stil-weemoedigs over alles:
Gregorius en z'n broer willen het verleden behou-
den, de glorie vastleggen in allerlei kleine, maar
tastbare herinneringen, doch 't donkerende heden
neemt de kleur van alles weg. En zoo ziet Jacoba
en zien wij het goed van Cronaert in z'n afgang,
ofschoon Gregorius alles doet om dien tegen te
gaan....

De jaren verlopen. Jacoba, groot geworden, is
met Gregorius' oudsten zoon getrouwd. Maar deze
sterft jong en, als dan ook de vrouw des huizes
wegvalt, neemt Jacoba haar intrek bij haar schoon-
vader. Er is een wederzijdsche liefde: hij ziet in

Maar ik kan het niet anders zien, wil ik van deze
dingen geen kwaad denken.

Docent v. d. S. heeft een rede geschreven over de
Kuyperiaansche richting. Hem is gevraagd, te bewijzen,
dat zij leerde, wat hij beweert. Hem is gezegd: houd als
wetenschappelijk man uw tijd bij en de laatste jaren en
spreek dan tenminste over dat zeer vele, dat gebeurd is
n a d a t geschreven werd, wat gij in uw rede als Kuype-
riaansch gevoelen naar voren brengt. Maar dan zou
docent v. d. S. moeten komen aandragen met uitspraken
van hen (die hij trouwens eerst in 1919 enz. enz. enz.
heeft gekarakteriseerd als aan den man dr Kuyper ten
kwade overgegeven); uitspraken, waarin dan blijken
zou, dat de band aan „Schrift en Confessie“ verloochend
wordt. Daar begint pas de moeilijkheid. En als dat niet
zoo heel gemakkelijk blijken mocht, dan zou tevens één
der pijlers verzwakt worden onder het gebouw van de
vaste overtuiging, dat er een breuke is tusschen hen en
ons („de overkant“, zegt men ginds vaak). En daarom
laat men liever den kalender staan op 1904, precies het
jaar van het hoogtepunt der toenmalige twisten; zwijgt
over de nadere theologische formuleeringen, alsof de
theologie van dezen tijd voor een theologische school van
Apeldoorn niets te beteekenen heeft, en leent zich tot
een dubbel vervelend werk.

Het eerste, dat vervelend is, ligt in het herkauwen van
eigen spijze. Want de brochure, die nu uitkwam, repe-
teert in groote rust heele passages, heele zinswendingen
(adverteeren, reclameeren, filosofieeren, neuswijze
mensen, enz.) heele argumentenreeksen, die ook in
1919 worden gedrukt.

En het tweede vervelende ding is: dat men gebruik
maakt van oude citaten, oude bezwaarschriften, oude
zinneljes uit de dagen van vóór de pacificatie. Ds Wisse,
in zijn morphine-rede-periode toornde ertegen, dat men
hem lastig viel met zijn „oude plunje“. Maar docent
v. d. S. biedt ze onderscheiden aan. Ds Kersten, of een
van zijn partigangers, heeft onlangs zich op prof. Linde-
boom beroepen om een anti-Kuyperiaansch zinnetje van
hem te annexeren, in de politiek. Hetzelfde doet thans
docent v. d. S., in de theologie. Zijnde, ook volgens hem,
een „heilighdom“. Laat dan deze man ook rekenen met het
feit, dat prof. Lindeboom tegen deze Kersteniaansche
methode heeft geprotesteerd. Laat hij zelf werken, en zelf
repariteeren maar niet vergeten, dat iemand veel zegt
met bezwaarschriften, maar oneindig veel meer met
een heel vreedzaam samenleven.

Ik zal nu verder in „De Reformatie“ niet meer over
de zaak in deze fase schrijven. In een brochure hoop
ik verder op de kwesties in te gaan. Door dit artikel wilde
ik alleen iets zeggen van den loop der dingen. En ik ge-
loof, dat de kwestie van de verhouding tusschen Chr.
Geref. kerk en ons gereformeerden, niet alleen om het
kerkelijk, maar ook om heel het christelijk leven der
toekomst veel en veel belangrijker is, dan menigen zich
voor het bewustzijn stelt.

K. S.

Verbetering. In het voorgaande artikel over den
Satan werd deze genoemd: de Werker der Ongerechtig-
heid. Bodoeld is: de Werker der Ongerechtigheid.

K. S.